

ANDREA VREEDE

**ONZE VROUW IN HET
VATICAN**

**BELEVENISSEN VAN EEN
CORRESPONDENT IN ROME**

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

VOORWOORD

Het moet ergens in 2003 zijn geweest. Ik werkte ongeveer een jaar voor de NOS als *stringer*. Dat is een freelancejournalist die regelmatig bijdragen levert aan een nieuwsorganisatie. Als een donderslag bij heldere hemel was ik een jaar eerder op gesprek uitgenodigd door de hoofdredacteur en chef buitenland van het *NOS Journaal*. Berlusconi gedroeg zich als een kat in het nauw en maakte rare sprongen, en in Hilversum waren ze erachter gekomen dat er eigenlijk geen correspondent meer in Italië zat om duiding te geven. Voormalig correspondent Marc Leijendekker, die ik een aantal maanden eerder in Rome had ontmoet, had mijn naam doorgegeven.

Het toeval wilde dat mijn ouderlijk huis in Hilversum stond, pal achter de NCRV-toren, en dat ik precies op dat moment in Nederland was. Op de fiets reed ik naar de redactie en ik besloot onderweg maar gewoon open kaart te spelen. Ik ben archeoloog en tolk-vertaler Italiaans, woon al sinds 1994 in Rome, ken de politieke, economische en culturele geschiedenis van het land goed en heb er als toeristengids veel gereisd. Ik heb

geen enkele journalistieke achtergrond, maar volg het nieuws en wil graag alles leren.

Daar zit je dan op je 39ste tegenover hoofdredacteur Nico Haasbroek en de helaas veel te vroeg overleden chef buitenland Vincent Roef. Of het een vlaag van genialiteit of verstandsverbijstering betrof zal ik nooit weten, maar na een gesprek en een screentest vonden ze dat ik eigenlijk best aan de slag kon. Eerst als lokale medewerker of stringer en daarna zagen ze wel weer verder. Na een aantal cursussen en de nodige praktijkervaring ging dat stringer-zijn geruisloos over in een heus Italië- en Vaticaancorrespondentschap.

Hoe belangrijk Italië ook was, ook het Vaticaan klopte meteen op mijn deur. Het waren de laatste jaren van het pausschap van Johannes Paulus II. De Poolse paus leed aan parkinson en ging hard achteruit. Alle journalisten bereidden zich voor op het eerste conclaaf sinds 1978, meer dan een generatie geleden en gehouden in een totaal ander mediatijdperk.

Daarom was het van groot belang dat ik een permanente accreditatie zou aanvragen bij het persbureau van de Heilige Stoel. Dat heet in het Italiaans de Sala Stampa della Santa Sede en wordt in de wandelgangen ss genoemd. Dat is gewoon kort voor Sala Stampa en zonder enige bijbetekenis, maar voor mij heeft die afkorting toch echt een heel andere lading. Als kind van een vader die de Duitse bezetting als volwassene had meegemaakt, ben ik er nog steeds niet echt aan gewend.

Toen de aanbevelingsbrief van mijn hoofdredacteur was geaccepteerd en de administratiekosten waren betaald kreeg ik mijn officiële *ordinario*-perspas, het fel-

begeerde bewijs van een permanente accreditatie. Vervolgens werd ik uitgenodigd voor een welkomstwoord door de plaatsvervangend directeur van het persbureau: Ciro Benedettini, een priester uit San Marino. Benedettini diende onder de formidabele directeur Joaquín Navarro-Valls, een Spaanse arts en journalist, die helaas op die dag afwezig was.

Pater Benedettini ontving mij in zijn werkkamer en schudde me vriendelijk de hand. 'Welkom welkom, waar komt u vandaan?' 'Uit Nederland, monseigneur.' Stilte. 'Bent u katholiek?' 'Nee, monseigneur.' De pater veerde op uit zijn stoel, gaf me wederom een snelle handdruk en bonjourde me resoluut de kamer uit. Vrouw, Nederlands en niet-katholiek. Erger kon het in 2003 niet. Enigszins onthutst stond ik weer buiten om te beginnen aan mijn loopbaan als Vaticaan correspondent.

OORSPRONG VAN EEN DIEPGEWORTELTE FASCINATIE

Ben je eigenlijk katholiek?

Zo klinkt meestal de eerste vraag die gesteld wordt, als het over mijn werk als Vaticaancorrespondent voor de NOS gaat. Het antwoord is nee. Ik ben, voor zover ik weet, niet eens gedoopt. Tenzij de zusters van het Lutherse Diakonessen-Ziekenhuis, pal naast het Vondelpark in Amsterdam, me vlak na mijn geboorte stiekem snel met een gebedje hebben ondergedompeld toen mijn ouders even niet opletten. Dat ik juist daar ter wereld ben gekomen, had meer te maken met de werkplek van mijn moeders gynaecoloog dan dat mijn familie luthers was.

MIJN VADERS SPIRITUELE FAMILIE

Mijn vaders familie is wel van oorsprong protestants, zowel van de kant van mijn grootvader als van die van mijn grootmoeder. Doopsgezind, Nederlands-hervormd en remonstrants, als ik het goed heb. Sommige familieleden hebben zelfs een kerkelijk ambt bekleed. Er gingen binnen de familie verhalen rond over een dominee die bij het duiveneieren zoeken op de zolder van zijn kerk

van de trap viel en zijn nek brak. Dat zal ergens begin negentiende eeuw zijn gebeurd.

In de familie van mijn grootouders van vaderskant bestond veel interesse voor theosofie, antroposofie en andere spirituele stromingen die in die tijd erg in de mode waren. De oudste broer van mijn opa Vreede werd bisschop in de theosofisch geïnspireerde vrij-katholieke kerk. Hun zuster Elisabeth ('tante Lily') werd na een jeugd gedrenkt in theosofie een naaste medewerkster van Rudolf Steiner en een belangrijk lid van de Antroposofische Vereniging. Na Steiners dood werd ze als gevolg van interne conflicten uit het bestuur van de vereniging gezet, wat binnen de familie als een groot onrecht gold. Naar ik heb begrepen is ze uiteindelijk volledig gerehabiliteerd.

Ook mijn grootmoeder Vreede-André de la Porte had een zeer spirituele inslag. Hoewel ik er als kind weinig van begreep, herinner ik me dat bij tafelgesprekken namen als Madame Blavatsky, Annie Besant en Krishnamurti de revue passeerden. Mijn vader zat erbij en praatte mee, maar hij moest er weinig van hebben. 'Zweverig' noemde hij de interesses van zijn moeder. Al had hij goede herinneringen aan de periode begin jaren twintig toen hij als kleine jongen met zijn ouders en grootouders in Arlesheim in Zwitserland woonde. Naast het Goetheanum, het heiligdom van de Antroposofische Vereniging. Hij dacht vooral met weemoed terug aan de wonderlijke mix van religieuze uitingen die hij daar meemaakte. Mijn vader Theo was de oudste van zes kinderen en in alle opzichten een kind van de koloniale tijd. Hij werd geboren in Penang (toen Brits-

Maleisië) waar mijn grootvader voor de Nederlandsche Handel-Maatschappij werkte, en kwam via Singapore en Batavia (Jakarta) op zijn zesde jaar in Rangoon in Birma (nu Yangon in Myanmar) terecht. Daar bleken onvoldoende mogelijkheden voor onderwijs te zijn, zodat het gezin na een kort verblijf in Zwitserland uiteindelijk in Den Haag ging wonen.

HET ALTIJD AANWEZIGE INDIË

Ieder mens en dus ook iedere journalist beziet de wereld door een filter. Hoe objectief je ook probeert te zijn, je eigen levenservaringen kleuren je visie. En natuurlijk de omgeving waarin je je jeugd doorbrengt. Daarom een kort uitstapje naar het gezin waarin ik ben opgegroeid. Mijn vader werd geboren in 1915. Een totaal ander tijdperk dan nu. Hij werd geboren tijdens de Eerste Wereldoorlog. Zijn wereldbeeld werd gevormd door zijn vroege jeugd in Zuidoost-Azië, zijn studentenjaren in Leiden, de Duitse bezetting en zijn 'vlucht' naar Indonesië vlak na de Tweede Wereldoorlog. Hij wilde weg uit het kapotte Nederland en zag zijn kans schoon toen er een baantje vrijkwam in Jakarta. Daar ontmoette hij mijn moeder en trouwde met haar in 1952. Het duurde tien jaar voordat ik het levenslicht zag. Geheel onverwacht, want mijn ouders hadden zich er al mee verzoend dat ze kinderloos zouden blijven. In de tussentijd was hun leven dramatisch veranderd. In 1958 hadden ze, zeer tegen hun zin, net als alle andere Nederlanders op last van de regering Indonesië moeten verlaten. Vooral voor mijn moeder was dit een trauma dat ze nooit te boven is gekomen. Wit en blond

als een echte Nederlandse, maar Indisch tot op het bot. Als ze dan door het lot gedwongen in Nederland moest wonen, eiste ze van mijn vader dat er een huis zou worden gekocht boven NAP. De Watersnoodramp lag haar nog vers in het geheugen. En dus werd het een wijk in Hilversum die meer dan twintig meter boven Normaal Amsterdams Peil lag. Een twee-onder-een-kapwoning met een mooi park ernaast.

Djakarta. Batavia. Tong Tong. Pasar malam. Mijn vader die even de auto naar de *bengkel* moet brengen voor een reparatie. Heel vaak de penetrante geur van trassi in huis. Mijn moeder die tijdens het koken gedachteloos op een tjabé rawit kauwt. Indië. Indonesië. Altijd aanwezig, maar vaak als een donkere schaduw op de achtergrond. Soms in verhalen uit de kindertijd of in vrolijke herinneringen aan feestjes en partijen in de jaren voordat alle Nederlanders weg moesten.

Voor mijn moeder was Indonesië moeten verlaten de grootste ramp van haar leven. Groter dan de Japanse interneringskampen waar ze met mijn oma en tante in terecht kwam. Groter dan de dood van haar vader, die zijn levenswerk, de orchideeënkas in 's Lands Plantentuin in wat toen Buitenzorg heette, zag instorten. Hij overleefde met moeite de oorlog in een mannenkamp, maar overleed kort daarna. Volgens mijn moeder aan een gebroken hart.

MIJN MOEDERS KATHOLIEKE ROOTS

Leo heette die grootvader die ik nooit heb gekend. In 1928 zette hij vrouw en kind op de boot naar Indië en

begon als boerenzoon uit de Achterhoek aan een nieuw leven. Dat kind was mijn moeder Leonie. Een katholiek gezin zoals er zoveel waren. Iedere zondag in Buitenzorg naar de mis met veel te strakke, zwarte lakschoentjes, vertelde mijn moeder. En dan moeten luisteren naar een priester die het over asperges en een zak met krenten had. Ze vond er weinig aan en kon niet wachten om weer te gaan spelen met haar vriendinnetjes in de kampong.

De enige van het gezin (inmiddels met twee dochters) die iets met het katholieke geloof had was mijn grootmoeder. Grootvader Leo moest niets hebben van priesters en ander kerkelijk volk. Het verhaal gaat dat hij de pastoor het huis uit gooide toen die weer eens kwam informeren naar verdere gezinsuitbreiding, onder het genot van cognac en sigaren. Mijn grootmoeder zal het met lede ogen hebben aangezien. Haar enige daad van verzet bestond uit de eis dat mijn ouders in een rooms-katholieke kapel zouden trouwen. Met dispensatie voor mijn niet-katholieke vader uiteraard. Zo geschiedde, en wel op een met zorg gekozen datum: 15 augustus, de dag van de Japanse capitulatie. Ik heb altijd gedacht dat mijn moeder die datum expres had uitgekozen. Tegen de tijd dat ik in 1962 in Nederland werd geboren, was mijn oma al overleden en kon ze niet meer aandringen op een katholieke doop. Ik geloof niet dat mijn ouders er ook maar een seconde over hebben nagedacht of ik wel of niet gedoopt zou moeten worden. Mijn vaders familie was 'niets', immers, en mijn moeder was het laatste restje geloof uit haar jeugd tijdens de Japanse bezetting kwijtgeraakt. Tenminste, dat zei ze zelf

altijd, al betwijfel ik of het helemaal waar was. Want ze heeft me wel een kettinkje met een klein, licht verbor-gen zilveren kruisje, een van bruingeel plastic gemaakte rozenkrans, die ze bij de bevrijding gekregen had van een geallieerde soldaat, en haar Romeins Missaal nage-laten. Souvenirs? Dingen met een bijzondere lading? Ik heb het nooit gevraagd.

In mijn vroege jeugd vond ik die voorwerpen alle-maal magisch. Een boek vol Latijn, een ketting met kralen en een Jezus aan het kruis en dat zilveren, licht kromme kruisje. Op mijn kamer stonden ze op de plank met de kinderbijbel in oude spelling die ik van oma Vreede had gekregen. ‘Uit het Deensch vertaald en met 32 platen naar Gustave Doré’. Totaal stukge-lezen staat de band met groezelige kaft nu naast het missaal in mijn boekenkast in Rome. Die kinderbijbel was mijn favoriete sprookjesboek. Mozes en de farao, Noach en de zondvloed, Jozef, David en Salomo. Ik kon er geen genoeg van krijgen. Het Nieuwe Testa-ment las ik ook, maar vond ik veel minder spannend. Jezus zei zoveel moeilijke dingen. ‘Menschenzoon’ was ook al zoiets onbegrijpelijks. Overigens heb ik mijn hele kindertijd al die dubbele o’s en e’s en de sch hardop uitgesproken. Dat maakte de taal van de Bijbel extra plechtig.

MIJN EIGEN KORTE SPIRITUELE ZOEKTOCHT

Tot zover mijn zelfgekozen religieuze vorming. Los van wat algemene informatie over andere godsdiensten tij-dens maatschappijleer op de middelbare school, maar